

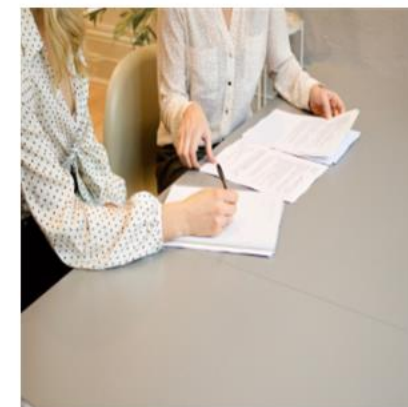

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Modul 3

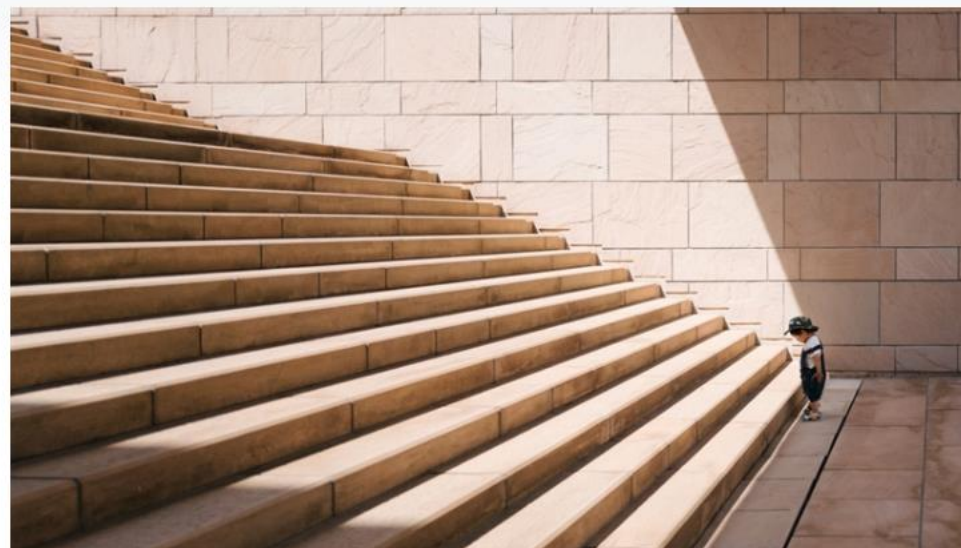
Role obcí a dalších klíčových aktérů při plánování a poskytování sociálního bydlení

Úvodem

V tomto modulu si zopakujete, kdo může být aktérem sociálního bydlení, dozvíte se, jaké jsou role aktérů sociálního bydlení v rámci spolupráce s obcemi. Modul se nejvíce zaměřuje na roli a činnosti obcí. Popisuje rozdílné kompetence a nástroje obcí podle typu působnosti, jejich bytovou a majetkovou politiku, úlohu OSPOD (oddělení sociálně-právní ochrany dětí). Zabývá se také plánováním sociálního bydlení a řešením problematiky bezdomovectví. V závěrečné kapitole se seznámíte s nejčastějšími mýty a předsudky o sociálním bydlení, kterých se budete moci vyvarovat.

1 Aktéři sociálního bydlení

Do procesu práce s klientem mohou v jednotlivých fázích vstupovat další osoby či instituce a ovlivňovat průběh a efektivitu pomoci klientovi. Tyto osoby a instituce nazýváme aktéry. S nimi jste se blíže seznámili již v modulech 1 a 2.

Pravidla a podmínky pro sociální bydlení vytváří státní správa a samospráva. Klíčovou roli přitom hrají především obce, proto jim budete na následujících stranách věnovat největší pozornost. Obce jsou totiž tou nejbližší institucí, na kterou se mohou občané v nepříznivé sociální situaci obrátit. Obce také mají zákonnou povinnost uspokojovat potřeby bydlení svých občanů, analyzují situaci na trhu s byty, plánují a realizují sociální bydlení, spolupracují s dalšími aktéry a především pomoc potřebným osobám koordinují. Některých procesů se mohou v rámci svých možností a kompetencí účastnit státní i nestátní instituce a subjekty, jako např. Policie ČR, zdravotnická zařízení, poskytovatelé sociálních služeb, včetně odborného sociálního poradenství. Průběh řešení své vlastní situace ovlivňuje klient sám podle svých možností: buď vystupuje aktivně, anebo pomoc jen pasivně přijímá. V sociální práci nezapomínejte ani na nejbližší okolí klienta. Často je to právě nejbližší okruh klienta, tedy rodina, která má na klienta vliv a může jej v aktivitě pozitivně motivovat. Efektivní spolupráce mezi jednotlivými aktéry může významně přispět k řešení klientovy situace.

Pro správné pochopení rolí jednotlivých aktérů je třeba si uvědomit, kdo vlastně aktérem může být.

Aktéři sociálního bydlení

S aktéry sociálního bydlení jste se již seznámili v Modulu 1 a 2. V této kapitole se budete zabývat jejich shrnutím.

Státní
správa a
samospráva

Obce

Poskytovatelé
sociálního
bydlení

Ostatní
aktéři

Klíčovým aktérem jsou obce. Obce jsou základní územně správní jednotkou. Vše, co se týká obcí, upravuje zákon č. 128/2000 Sb.

Státní správa a samospráva

- poskytuje především legislativní rámec pro veškeré činnosti, tedy i v oblasti sociálního bydlení,
- vyvíjí koncepční a kontrolní činnost,
- poskytuje metodickou podporu,
- sbírá data, shromažďuje a zpracovává zpětnou vazbu od krajů a obcí,
- plánuje sociální bydlení na úrovni kraje v rámci střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb a na úrovni obcí podle aktuálních potřeb,
- kraje a obce mohou zřizovat příspěvkové organizace, jejichž prostřednictvím se samy stávají poskytovateli sociálního bydlení.

Ak

S
S
S

Obce

- zákon č. 128/2000Sb., o obcích ukládá obcím povinnost uspokojovat potřeby svých občanů v oblasti bydlení,
- potřeby bydlení občanů obce uspokojují podle svých možností a kompetencí,
- otázku sociálního bydlení lépe řeší obce, které disponují bytovým fondem,
- pro účely sociální práce jsou pro obce nejdůležitější sociální odbory obecních úřadů a oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

Jaké mají jednotlivé typy obcí možnosti, se dozvíte na dalších snímcích.

Poskytovatelé sociálního bydlení

- kraje a obce prostřednictvím zřizovaných příspěvkových organizací, obce zejména prostřednictvím svých, bytových odborů,
- nestátní subjekty – často poskytovatelé sociálních služeb,
- soukromí majitelé bytového fondu,
- podnikatelské subjekty.

Ak

S
s
s

Ostatní aktéři

- Policie České republiky,
- veřejný ochránce práv,
- zdravotníci - lékaři, střední zdravotnický personál,
- pracovníci sociálních služeb,
- psychologové, psychoterapeuti,
- klient a jeho rodinní příslušníci, přátelé, nejbližší okolí,
- územní pracoviště Úřadu práce ČR.

Ak

S
S
S

Obce

Obce jsou jedním z klíčových aktérů sociálního bydlení. Všechny obce však nemají stejné možnosti a kompetence. Ty se liší podle stupně přenesené působnosti.

Nyní si zopakujete, jaké jsou rozdíly mezi působností samostatnou a přenesenou. Dále se podívejte, jak se dělí obce podle stupně přenesené působnosti.

Všechny obce mají samostatnou i přenesenou působnost. Přenesená působnost se dělí na 3 stupně.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Přenesená působnost I. stupně znamená výkon státní správy v základním rozsahu. Základní rozsah přenesené působnosti je upraven pro každou oblast konkrétním zákonem.

Tyto obce obvykle nedisponují žádným nebo jen malým bytovým fondem. Ve většině případů se jedná o malé obce, kde je výhodou dobrá sousedská znalost poměrů, takže je poměrně snadné zachytit včas vznikající problém s bydlením jednotlivých občanů.

Typ přenesené působnosti obce má vliv na její kompetence a nástroje pomoci, které může využívat.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Pro obce s přenesenou působností II. stupně se užívá název obce s pověřeným obecním úřadem.

>> Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem přesně definuje, které obce to jsou, vymezuje jejich správní obvody, určuje výši finančního příspěvku určeného na náklady spojené s výkonem státní správy.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Pro obce s přenesenou působností III. stupně se užívá název obce s rozšířenou působností.

Většinou se jedná o města a činnosti některých úřadů v těchto obcích slouží také pro okolní obce. Pro oblast sociálního bydlení jsou významné sociální odbory obecních úřadů, OSPOD a územní pracoviště Úřadu práce ČR.

Legislativně je rozšířená působnost vymezena obecně zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích. Konkrétně ji dále vymezuje celá řada zákonů, například stavební zákon, školský zákon, živnostenský zákon, zákon o pozemních komunikacích, zákon o odpadech, zákon o ochraně přírody a krajiny.

Činnosti obcí obecně

Zatímco obce s přenesenou působností I. stupně mají správní působnost pouze na svém území, obce s přenesenou působností II. stupně vykonávají správu i pro okolní obce.

Obce s přenesenou působností III. stupně pak vykonávají činnosti státní správy nejen na území obce, ale také v obcích svého správního obvodu.

Obce s přenesenou působností II. a III. stupně jsou definovány >> [zákonem č. 314/2002 Sb.](#), o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Správní území těchto obcí je určeno >> [zákonem č. 51/2020 Sb.](#), o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

Obce

- evidence majetku
- péče o majetek
- dopravní agenda
- dohled nad odpadovým hospodářstvím, péče o ovzduší, vodní hospodářství
- výkon spisové služby
- evidence obyvatel

Obce s pověřeným obecním úřadem

Obce s rozšířenou působností

Činnosti obcí obecně

Zatímco obce s přenesenou působností I. stupně mají správní působnost pouze na svém území, obce s přenesenou působností II. stupně vykonávají správu i pro okolní obce.

Obce s přenesenou působností III. stupně pak vykonávají činnosti státní správy nejen na území obce, ale také v obcích svého správního obvodu.

Obce s přenesenou působností II. a III. stupně jsou definovány >> zákonem č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Správní území těchto obcí je určeno >> zákonem č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

Obce

Obce s pověřeným
obecním úřadem

Obce s rozšířenou
působností

- matriční úřad
- stavební úřad
- správní řízení
1. stupně
- ochrana přírody
a krajiny
- volební záležitosti
- krizové řízení

Činnosti obcí obecně

Zatímco obce s přenesenou působností I. stupně mají správní působnost pouze na svém území, obce s přenesenou působností II. stupně vykonávají správu i pro okolní obce.

Obce s přenesenou působností III. stupně pak vykonávají činnosti státní správy nejen na území obce, ale také v obcích svého správního obvodu.

Obce s přenesenou působností II. a III. stupně jsou definovány >> [zákonem č. 314/2002 Sb.](#), o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností.

Správní území těchto obcí je určeno >> [zákonem č. 51/2020 Sb.](#), o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu).

Obce

Obce s pověřeným
obecním úřadem

Obce s rozšířenou
působností

- živnostenské úřady
- činnosti dle školského zákona
- vydávání OP, pasů, ŘP
- evidence motorových vozidel
- sociálně-právní ochrana dětí
- silniční správní úřad
- dopravní úřad

Silné a slabé stránky jednotlivých typů obcí v oblasti sociálního bydlení

V první kapitole jste se seznámili s obcemi jako klíčovým aktérem sociálního bydlení. Dozvěděli jste, že obce rozhodují v samostatné a přenesené působnosti.

V přenesené působnosti disponují obce rozdílnými možnostmi a nástroji. Vykonyvané činnosti obcí vycházejí z kompetencí, které jim přenesená působnost stanovuje.

V závěru této kapitoly se podívejte na silné a slabé stránky obcí v souvislosti se sociálním bydlením.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Silné stránky

- uzavřená komunita, snadné odhalení problémů
- sousedská výpomoc
- snazší prevence

Slabé stránky

- málo možností řešit problémy vlastními silami
- většinou bez bytového fondu nebo jen s malým bytovým fondem

Silné a slabé stránky jednotlivých typů obcí v oblasti sociálního bydlení

V první kapitole jste se seznámili s obcemi jako klíčovým aktérem sociálního bydlení. Dozvěděli jste, že obce rozhodují v samostatné a přenesené působnosti.

V přenesené působnosti disponují obce rozdílnými možnostmi a nástroji. Vykonávané činnosti obcí vycházejí z kompetencí, které jim přenesená působnost stanovuje.

V závěru této kapitoly se podívejte na silné a slabé stránky obcí v souvislosti se sociálním bydlením.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Silné stránky

- obvykle vlastní bytový fond
- přímá vazba na stavební úřad

Slabé stránky

- větší riziko vzniku vyloučených lokalit
- větší riziko vzniku a přetrvávání předsudků

Silné a slabé stránky jednotlivých typů obcí v oblasti sociálního bydlení

V první kapitole jste se seznámili s obcemi jako klíčovým aktérem sociálního bydlení. Dozvěděli jste, že obce rozhodují v samostatné a přenesené působnosti.

V přenesené působnosti disponují obce rozdílnými možnostmi a nástroji. Vykonyvané činnosti obcí vycházejí z kompetencí, které jim přenesená působnost stanovuje.

V závěru této kapitoly se podívejte na silné a slabé stránky obcí v souvislosti se sociálním bydlením.

Obce s přenesenou působností I. stupně

Obce s přenesenou působností II. stupně

Obce s přenesenou působností III. stupně

Silné stránky

- sociální odbor na obecním úřadě
- OSPOD
- bytový a majetkový odbor
- další úřady v obci (městě)

Slabé stránky

- anonymita prostředí
- větší koncentrace sociálních problémů
- obvykle vyšší náklady na bydlení

2 Role obcí a spolupráce s ostatními aktéry

Stupeň přenesené působnosti ovlivňuje kompetence a možnosti obcí v plánování a řešení sociálního bydlení. Detailní popis vztahující se k sociálnímu bydlení znázorňuje následující interaktivní rozlišení.

Obce s
přenesenou
působností
I. stupně

Obce s
přenesenou
působností
II. stupně

Obce s
přenesenou
působností
III. stupně

Zapamatujte si:
obce mají
odlišné
kompetence,
možnosti
a nástroje podle
typu přenesené
působnosti.

Obce s přenesenou působností I. stupně

- Rozhodování o rozpočtu obce - má vliv na to, zda obec vlastní nebo nevlastní bytový fond a jak s ním nakládá, zda investuje do oprav, do výstavby, jaká je výše nájemného, zda obec odpustí penále za dlužné nájemné, zda nájemné zvýhodní, zda obec poskytne dotaci nestátnímu subjektu na poskytování sociálních služeb nebo sociálního bydlení. Rozpočet bývá obvykle velmi napjatý.
- Rozhodování o nakládání s majetkem obce – možnost stanovení pravidel pro přidělování bytů, pro sestavení pořadníku.
- Sociální práce – probíhá zprostředkovaně. Obce s přenesenou působností I. typu nemají vlastní sociální odbory. Oproti tomu v nich obvykle dobře funguje sousedská všímovost a výpomoc.
- Preventivní činnosti - vzhledem k malému správnímu území a dobré znalosti místních poměrů je preventivní činnost snazší než v ostatních typech obcí.
- Poměrně snadná kontrolní činnost (všichni se znají).
- Spolupráce s obcemi s pověřeným obecním úřadem a s obcemi s rozšířenou působností je pro oblast sociální práce a sociálního bydlení klíčová.

Obce s pověřeným obecním úřadem

- Rozhodování o rozpočtu obce – má vliv na to, zda obec vlastní nebo nevlastní bytový fond a jak s ním nakládá, zda investuje do oprav, do výstavby, jaká je výše nájemného, zda obec odpustí penále za dlužné nájemné, zda nájemné zvýhodní, zda obec poskytne dotaci nestátnímu subjektu na poskytování sociálních služeb nebo sociálního bydlení, zda provede bytovou výstavbu, zda využije dotace na výstavbu/přestavbu.
- Rozhodování o nakládání s majetkem obce – možnost stanovení pravidel pro přidělování bytů, pro sestavení pořadníku, rozhodování o účelu staveb, budov, bytů.
- Bezprostřední spolupráce se stavebním úřadem.
- Sociální práce – probíhá zprostředkovaně. Obce nemají vlastní sociální odbory, úzká spolupráce s OSPOD a sociálními odbory obcí s rozšířenou působností.
- Preventivní a kontrolní činnosti – oproti obcím I. typu jsou tyto činnosti náročnější, protože tyto obce mají větší správní území. Významná je spolupráce mezi jednotlivými obcemi.
- Spolupráce s obcemi s rozšířenou působností je pro oblast sociální práce a sociálního bydlení klíčová.

Obce s rozšířenou působností

- Rozhodování o rozpočtu obce – má vliv na velikost bytového fondu a jak s ním obec nakládá, zda investuje do oprav, do výstavby, jaká je výše nájemného, zda obec promine dlužníkům penále za dlužné nájemné, zda nájemné zvýhodní, zda obec poskytne dotaci nestátnímu subjektu na poskytování sociálních služeb nebo sociálního bydlení, zda provede bytovou výstavbu, zda využije dotace na výstavbu/přestavbu.
- Rozhodování o nakládání s majetkem obce – obce uplatňují majetkovou a bytovou politiku prostřednictvím majetkových a bytových odborů.
- Sociální práce – při obecních úřadech jsou zřízeny sociální odbory, oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Na území obce obvykle působí také územní pracoviště Úřadu práce ČR. Bezproblémově většinou funguje také vazba na další aktéry.
- Preventivní a kontrolní činnosti – vzhledem k anonymitě prostředí jsou náročnější, musí být dobře vedené, prevence správně zacílená.
- Spolupráce s ostatními obcemi obvykle probíhá na základě potřeb okolních obcí ve správním území.

Bytová a majetková politika, práce s bytovým fondem

Většina obcí v ČR vlastní nějaký bytový fond. Obce mohou samy rozhodovat o způsobech jeho využití, a tedy i o tom, jakou část bytového fondu vyhradí pro účely sociálního bydlení.

Rozhodování obcí o velikosti a využívání bytového fondu by mělo vycházet ze znalostí místní situace a z plánování. Účastnit by se ho měly také majetkové a bytové odbory obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, neboť ty mají přehled o bytovém fondu a poptávce po bydlení. Obce s přenesenou působností I. a II. stupně oporu v bytovém a majetkovém odboru nemají, avšak obce s přenesenou působností I. stupně mají výhodu dobrého přehledu o situaci svých občanů. II. stupeň přenesené působnosti vyžaduje spolupráci obcí na svém správním území.

Bytová politika obce je jedním z nejdůležitějších pilířů sociálního bydlení.

Práce bytových odborů a bytových komisí obcí s rozšířenou působností

Obce s rozšířenou působností často zřizují také bytové komise. Jejich úkolem je příprava doporučujících materiálů pro bytový odbor. Přestože komise nemají rozhodovací pravomoc, ale jsou jen poradním hlasem, poskytují bytovým odborům oporu a pomoc. V komisích mohou pracovat členové zastupitelstva i aktivní občané obce. Podívejte se na rozdíly mezi bytovými odbory a bytovými komisemi a jejich úkoly v rámci sociálního bydlení.

Bytové odbory

Pr

Bytové a majetkové odbory nesou odpovědnost za nakládání s majetkem obce, tedy i s bytovým fondem. Ke své činnosti mohou využít spolupráci s bytovými komisemi, na rozdíl od komisí ale mají rozhodovací pravomoc.

Schvalují pravidla pro přidělování bytů, pořadníky čekatelů na přidělení bytu, stanovují výši nájemného, výši kauce, penále, rozhodují o postupu při neplacení nájemného, schvalují či zamítají splátkové kalendáře.

V odůvodněných případech mohou rozhodnout také např. o slevách na nájemném a o změnách nájemních smluv. Dalším úkolem je také rozhodování o investicích do výstavby a rekonstrukcí bytů. Nezbytnou součástí práce bytových odborů je ochrana majetku obce. S tím souvisí kontrolní činnost.

V rámci sociálního bydlení je nezbytná jejich spolupráce se sociálními odbory. Bytové a majetkové odbory poskytují vedení obce informace nezbytné k rozhodování o vyčlenění konkrétních bytů z bytového fondu pro sociální bydlení. Mohou také navrhnout výstavbu sociálních bytů nebo rekonstrukci stávajících bytů a jejich následné využití pro sociální bydlení. Významné je také rozhodování o umístění sociálních bytů. Pokud obec nedisponuje dostatečnou kapacitou pro bydlení, je důležitá spolupráce s jinými majiteli bytového fondu.

Bytové komise

Pr

Bytové komise mohou bytovým odborům doporučovat

- pravidla pro přidělování bytů a pravidla pro posuzování žádostí o přidělení bytu,
- sestavení pořadníku čekatelů na byt,
- možnost odpuštění penále dlužníkům,
- stanovení výše nájemného,
- stanovení výše kauce,
- stanovení výše penále,
- stanovení postupu při dluzích na nájemném, návrhy splátkového kalendáře,
- slevy na nájemném,
- úpravy nájemních smluv.

Příklad - kazuistika

Na nestátní neziskovou organizaci poskytující pečovatelskou službu se obrátila paní Strnadová s tím, že její soused, pan Dobeš, je částečně imobilní a potřebuje zajistit pomoc při osobní hygieně. Paní Strnadová proto předala sociální pracovníci pečovatelské služby na svého souseda telefonní číslo a dodala, že se jí situace pana Dobeše nelíbí. Sociální pracovníce, paní Nosková, následně telefonickým rozhovorem ověřila, že pan Dobeš má skutečně o službu zájem. Po dohodě provedla šetření v místě bydliště pana Dobeše. Zjistila, že pan Dobeš nemá vlastní bydlení, žije v bytě svých známých, kteří mu slíbili, že se o něj budou starat. Pan Dobeš jim odevzdával peníze z příspěvku na péči a platil jim nájemné. Pronajímatelé mu zajišťovali ubytování a stravování, nicméně odmítali mu poskytovat pomoc při osobní hygieně a vykonávat další úkony, které by panu Dobešovi zkvalitňovaly život (např. kontakt se společenským prostředím – vycházky, kontakt s přáteli). Paní Nosková dotazováním dále zjistila, že pan Dobeš žije v podstatě jen v pokoji, který mu jeho známí vyčlenili, že prodal veškerý svůj majetek a peníze za něj pronajímatelům odevzdal. Pan Dobeš pak začal na otázky odpovídat vyhýbavě, bylo zřejmé, že otázky na vztah mezi ním a majiteli bytu mu jsou nepříjemné. Paní Nosková pojala podezření, že pan Dobeš má před majiteli bytu strach. Pan Dobeš se domníval, že pečovatelská služba je zdarma. Neměl ji z čeho platit, celý příspěvek na péči odevzdával majitelům bytu, z důchodu mu také mnoho peněz nezbyvalo. Paní Nosková kontaktovala oddělení příspěvku na péči Úřadu práce ČR a také sociální odbor místního obecního úřadu. Pracovníci Úřadu práce ČR provedli kontrolu využívání příspěvku na péči. Ve spolupráci s pracovníky Úřadu práce ČR a se sociální pracovníci sociálního odboru pak proběhla další sociální šetření. Z těchto šetření nakonec vzešlo podezření na podvod a psychické týrání pana Dobeše majiteli bytu. Případ byl oznámen Policii ČR a současně byl pan Dobeš dočasně ubytován na krizovém lůžku nedalekého poskytovatele odlehčovací služby. Poté pan Dobeš získal nájemní smlouvu k bytu v domě s pečovatelskou službou, kde měl zajištěnu veškerou potřebnou péči. Jeho případem se dále zabývala Policie ČR, která zahájila trestní stíhání jeho známých.

Do práce na tomto případě byli zapojeni: paní Strnadová, pečovatelská služba, oddělení příspěvku na péči Úřadu práce ČR, sociální odbor obecního úřadu, poskytovatel odlehčovací služby, příspěvková organizace obce jako provozovatel domu s pečovatelskou službou, Policie ČR a sám pan Dobeš.

Samostatná a přenesená působnost

Rozdíly mezi samostatnou a přenesenou působností stanovuje

>> § 8 zákona č. 128/2000Sb., o obcích, a další právní předpisy v platném znění.

Na nejdůležitější z nich se podívejte níže.

Samostatná
působnost

Přenesená
působnost

Samostatná působnost

Sa

Samostatnou správu záležitostí obce upravuje >> [§ 7 zákona č. 128/2000 Sb.](#), o obcích. Pravomoci v oblasti samostatné působnosti spadají do kompetence zastupitelstva obce. Ta se však musí vždy řídit platnými právními předpisy. Do samostatné působnosti spadají veškeré záležitosti, které jsou v zájmu obce nebo jejích obyvatel a žádný právní předpis neupravuje působnost jinak.

V souvislosti se sociálním bydlením mohou být zásadní zejména pravomoci rozhodovat o:

- rozvoji obce,
- rozpočtu obce,
- spolupráci a její formě s jinými obcemi,
- zřizování a rušení příspěvkových organizací nebo organizačních složek obce.

Přenesená působnost

Sa

Přenesená působnost znamená výkon státní správy svěřené státem orgánům obcí. Obce v přenesené působnosti vykonávají činnosti zejména prostřednictvím obecních úřadů a jejich odborů.

Obce s přenesenou působností se dělí na 3 stupně, podle rozsahu své působnosti. Na následujícím snímku se dozvíte více o stupních obcí s přenesenou působností.

Základní stupeň přenesené působnosti vykonávají všechny obce, další dva stupně přenesené působnosti s sebou nesou větší rozsah činností.

Sociální práce

Sociální práci vykonávají především sociální pracovníci.

Činnosti sociálního pracovníka vymezuje >> § 109 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Kvalifikační předpoklady pro výkon činnosti sociálního pracovníka vymezuje:

>> zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 110,

>> zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Sociální pracovník je v přímém kontaktu s klienty, jeho práce je rozhodující pro posouzení potřebnosti a rozsahu pomoci.

Sociální pracovníci

V obcích s rozšířenou působností má obvykle územní pracoviště Úřad práce ČR. Na Úřadu práce ČR pracují sociální pracovníci a referenti, kteří kromě poskytování nepojistných sociálních dávek (např. dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči) podávají i základní poradenství. Mají také roli distribuční, tzn. že poskytnou klientovi informaci, kam či na koho se mohou se svým problémem obrátit, např. ve věci hledání vhodného bydlení, řešení dluhů apod.

Sociální práce v obcích je většinou poskytována v rámci přenesené působnosti na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Obvykle je zde zaměstnáno několik pracovníků, kteří mají agendu rozdělenou na různé oblasti. Každý sociální pracovník se tak vlastně specializuje na určitou oblast sociální práce - např. práce se seniory, práce s osobami s omezenou způsobilostí k právním úkonům, práce s rodinami s dětmi.

Sociálně právní ochranu dětí vykonává v souladu se >> zákonem 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, oddělení sociálně právní ochrany dětí, dále jen OSPOD. Se sociálními pracovníky se můžete setkat také v sociálních službách, v nemocnicích či léčebnách dlouhodobě nemocných.

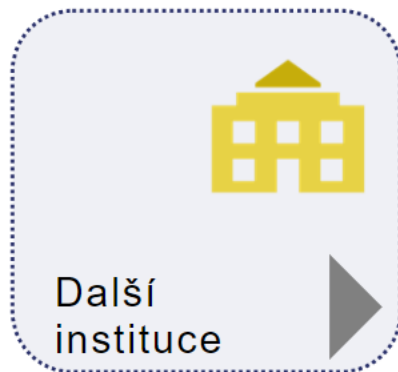

Sociální práce v oblasti sociálního bydlení

V problematice sociálního bydlení má nezastupitelnou úlohu sociální práce. Jedná se o přímou práci s klientem, poskytování poradenství a podpory, ale i o práci nepřímou - analytickou, metodickou a koncepční činnost, zjišťování potřeb občanů, koordinaci sociálních služeb.

Tato činnost není jednoduchá a sociální pracovník někdy také potřebuje podporu v odborných otázkách. Na následujících stránkách se dozvíte více o činnostech sociálních pracovníků a jakou podporu mohou využívat.

Další informace
o práci obcí
v oblasti
sociálního
bydlení
naleznete na
[>>stránkách
MPSV](#)

So

Sociální odbory obecních úřadů a oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) mají nezastupitelnou roli v sociální práci a v problematice sociálního bydlení. Pokud občan řeší jakýkoli sociální problém, obrací se zpravidla právě na sociální odbor, nebo jedná-li se o děti, na OSPOD. U pracovníků zde hledá radu či přímo řešení problému.

Sociální pracovníci podle svých kompetencí poskytují poradenství, vykonávají sociální šetření, vedou administrativní agendu, předávají kontakty na kolegy z Úřadu práce ČR, na sociální služby, na poskytovatele sociálního bydlení. Úkolem pracovníků OSPOD je sociálně-právní ochrana dětí, vykonávají tedy primárně činnosti, které jsou v zájmu dětí. Mohou se také obracet na další instituce (např. zdravotnická zařízení, Policii ČR).

Dále by se sociální pracovníci měli podílet na vytváření koncepcí, metodik a strategických materiálů, mimo jiné i v souvislosti s politikou bydlení a sociálním bydlením.

So

Úřady práce mají na starosti oblast zaměstnanosti a sociálních dávek. U finanční podpory a pomoci se jedná o tyto oblasti:

- dávky státní sociální podpory – přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné,
- pomoc v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc,
- ostatní dávky – dávky pěstounské péče a dávky pro osoby se zdravotním postižením, např. příspěvek na péči, příspěvek na mobilitu.

Tuto problematiku řeší podrobně Modul č. 5.

Sociální práce má svoje místo i v dalších institucích.

So

- **Sociální služby** mají ze zákona povinnost zaměstnávat sociálního pracovníka. Jeho úkolem je obvykle provádění sociálních šetření, zjišťování potřeb klientů, plánování průběhu služby, spolupráce s pracovníky sociálních odborů, spolupráce se zdravotnickými zařízeními a dalšími subjekty, které se mohou podílet na péči o klienta či pomoci klientovi.
- **Nemocnice, léčebny dlouhodobě nemocných, rehabilitační ústavy** zaměstnávají sociální nebo zdravotně-sociální pracovníky. Jejich úkolem je zjišťování sociální situace pacientů, zejména před jejich propuštěním, kontaktování příbuzných pacientů, zajištění sociálních služeb propouštěným nesoběstačným pacientům, spolupráce se všemi subjekty, které je třeba zapojit do pomoci pacientům.

So

Pracovníci sociálních odborů obecních úřadů mohou při své práci narazit na problémy a otázky, na něž neznají odpověď. Potřebují tedy oporu a možnost poradit se, získat odpovědi na otázky. K tomu je vhodná metodická podpora.

Podporu a pomoc mohou pracovníci vyhledat zde:

- Portály Ministerstva práce a sociálních věcí:
 - [>> MPSV](#)
 - [>> Úřad práce ČR](#)
 - [>> Sociální bydlení](#)
- Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025,
- Kontaktní centrum projektu Podpora sociálního bydlení,
- Právní poradna svazu měst a obcí ČR,
- Právní poradna pro členy - Sdružení místních samospráv ČR,
- Energetické poradenství EKIS.

Více informací o poradnách a metodické podpoře najdete [>> zde](#) v sekci Často kladené dotazy – obce, body 6 a 9.

Zdroje financování výstavby či nákupu bytů pro sociální bydlení

Obce disponují dvěma možnostmi financování sociálního bydlení. Mohou využívat vlastní finanční zdroje, anebo požádat o úvěry či dotace, či oba způsoby financování kombinovat.

Vlastní zdroje obce

Každá obec rozhoduje o svém rozpočtu.

V rámci bytové politiky může obec ovlivnit svoje příjmy a výdaje určením výše nájmu v obecních bytech, výše kauce, výše penále při opožděných platbách. Musí přitom zohlednit náklady na rekonstrukce bytů a domů. Nutná je i kontrolní činnost, aby nedocházelo k devastaci majetku obce, což by zvyšovalo náklady obce na opravy a rekonstrukce.

Úvěry a dotační programy

Financování bydlení spadá do gesce Ministerstva pro místní rozvoj. Obce mohou využít dotace nebo půjčky ministerstvem poskytované. Na stránkách [>> Ministerstva pro místní rozvoj](#) je přehled všech aktuálních dotačních výzev.

Dále mohou obce využít zvýhodněné úvěry na výstavbu sociálního bydlení Státního fondu podpory investic. Bližší informace naleznete na webových stránkách [>> Státního fondu podpory investic](#)

Při financování sociálního bydlení mohou obce spolupracovat také s kraji.

Poskytovatelé sociálního bydlení

Krizové ubytování v rámci sociálních služeb

Obce

Majitelé bytového fondu

Pobytové sociální služby mohou vyčlenit část své kapacity pro krizové ubytování. Jedná se zejména o tyto služby vymezené >> [zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách](#):

- azylové domy,
- domy na půl cesty,
- krizová pomoc,
- intervenční centra,
- noclehárny,
- služby následné péče,
- terapeutické komunity,
- sociální rehabilitace.

Poskytovatelé sociálního bydlení

Krizové ubytování v rámci sociálních služeb

Obce

Majitelé bytového fondu

Poskytovatelem sociálního bydlení může být i samotná obec. A to buď jako majitel bytového fondu, anebo prostřednictvím příspěvkové organizace, kterou může za tímto účelem zřídit.

Poskytovatelé sociálního bydlení

Krizové ubytování v rámci sociálních služeb

Obce

Majitelé bytového fondu

Nemá-li obec dostatečný nebo žádný bytový fond, má možnost spolupracovat s jinými obcemi nebo se soukromými subjekty, které vlastní bytový fond.

Spolupráce mezi aktéry a obcemi, návaznost služeb

Spolupráce mezi aktéry je klíčová pro úspěšné poskytnutí podpory a pomoci klientovi. Vzájemná komunikace aktérů může probíhat všemi směry.

Je žádoucí, aby se ke každému aktérovi dostaly všechny informace, které potřebuje pro výkon své činnosti.

Sociální služby ve stále větší míře využívají za tímto účelem case management - o něm se více dozvíte v modulu č. 7.

Spolupráce obcí s ostatními aktéry sociálního bydlení

Spolupráce mezi aktéry je pro úspěšnou práci zásadní.

Obce mohou komunikovat se všemi aktéry zapojenými do řešení klientovy situace podle aktuální potřeby.

Klient a aktéři, zapojení do řešení:

- sociální pracovník obecního úřadu,
- sociální pracovník Úřadu práce ČR,
- praktický lékař,
- poskytovatel sociálního bydlení,
- sociální služba,
- rodina a přátelé klienta,
- psycholog.

Návaznost služeb

Sociální bydlení se zpravidla nemůže zaměřit pouze na oblast samotného bydlení. Klient potřebuje řešit všechny oblasti života. K tomu musí využívat běžné občanské služby.

Klient sociálního bydlení může ke stabilizaci své situace využívat celou řadu služeb:

- sociální služby,
- zdravotní péče,
- prádelny, čistírny,
- kadeřnictví, holičství,
- zájmové aktivity,
- sousedská výpomoc,
- obchody.

Pro klienty v sociálním bydlení je důležité zachovat a rozvíjet schopnost využívání běžné sítě služeb. Platí to i pro sociální služby, které se často snaží mimo jiné posilovat přirozené sociální vazby. Z toho důvodu je žádoucí, aby si klient vybíral služby sám a docházel za nimi na místa, kde jsou běžně poskytovány.

3 Plánování sociálního bydlení, řešení problematiky bezdomovectví

V rámci plánování se obce mohou dobrovolně připojit k tzv. komunitnímu plánování - přesně řečeno střednědobému plánování rozvoje sociálních služeb, které ze zákona provádí kraje.

Spolupráce na tomto plánování není pro obce povinná, ale je výhodná, přestože se týká sociálních služeb.

Při mapování potřeb cílových skupin se objevují i problémy, které sociální služby nemohou pokrývat, ale souvisí se sociálním statutem cílových skupin (např. přeprava seniorů a osob se zdravotním postižením). Ze závěrů komunitního plánování tak často vyplyne právě i potřeba sociálního bydlení.

Účast na komunitním plánování tedy obcím umožňuje mapovat a analyzovat potřeby občanů, vytvářet strategii naplňování těchto potřeb a plánovat realizaci podpory a pomoci občanům.

Plánování sociálního bydlení na celostátní a lokální úrovni

Celostátní úroveň

- **zákonodárné orgány** určují legislativní rámec,
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** poskytuje metodickou podporu, shromažďuje data,
- **Ministerstvo pro místní rozvoj** poskytuje půjčky a dotace obcím.

Lokální úroveň

- **kraje** vytváří střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, shromažďují data od obcí, spolupracují s obcemi, podílejí se na financování sociálních služeb a sociálního bydlení,
- **obce** jsou nejbližší občanům, mají relevantní data, spolupracují s poskytovateli sociálního bydlení, plánují sociální bydlení pro svoje správní území.

Role obcí v plánování sociálního bydlení

- Obce sice nemají povinnost účastnit se komunitního plánování, je pro ně ale výhodné plánování organizovat nebo na něm alespoň spolupracovat s příslušným krajem. Při tomto plánování často vyplynou i další sociální problémy, které je třeba řešit. Mezi ně patří právě i sociální bydlení.
- Obce jsou nejmenší územně správní celky, mají nejbližší ke svým občanům.
- Obce znají situaci na svém správním území, umí odvodit kvantitativní údaje, mají k dispozici demografické a statistické údaje. V rámci komunitního plánování mohou zjistit potřebnost sociálního bydlení.
- Komunitní plánování má oporu také v >> zákonu o sociálních službách, konkrétně v jeho § 94.

To vše mohou obce využít k tomu, aby mohly stanovit:

- odpovídající kapacitu sociálního bydlení,
- cílové a ohrožené skupiny,
- lokalitu umístění sociálních bytů,
- pravidla pro přidělování bytů,
- pravidla pro užívání bytů, obsah nájemní smlouvy,
- výši nájemného, penále při neplacení nájemného,
- postup při neplacení nájemného,
- postup při devastaci sociálních bytů,
- preventivní opatření proti devastaci sociálních bytů.

Procvičení

Přiřaďte správně, kdo má jakou roli v plánování sociálního bydlení. Přetažením hodnoty do políček vlevo získáte odpověď.

Zpracování střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb

Kraje

Určení lokality pro umístění sociálního bydlení

Obec

Poskytování metodické podpory

MPSV

Stanovení pravidel pro přidělování bytů

Obec

Obec jako klíčový aktér v řešení problematiky bezdomovectví

Bezdomovectví je bezesporu jedním z největších sociálních problémů, především z důvodu sociálního vyloučení. Řešení musí být komplexní, a právě proto vyžaduje spolupráci mnoha aktérů. Obvykle je potřeba řešit všechny oblasti života, tedy: bydlení, zajištění příjmů, sociální vazby, péči o zdraví, schopnosti hospodaření, sebepéče a péče o domácnost. Sociální práce tedy musí být velmi intenzivní a podrobná, aby byly u každého klienta podpořeny právě ty oblasti, které povedou k jeho sociálnímu začlenění, získání a udržení bydlení.

Úřad práce ČR: nepojistné sociální dávky

- poskytnutí finanční pomoci

Sociální odbor obecního úřadu, OSPOD:

- sociální šetření
- stanovení postupu řešení
- spolupráce se sociálními službami, se streetworkery
- zapojení dalších aktérů, koordinace pomoci
- monitorování a vyhodnocování situace klienta
- opatrovnictví - obec může být kolizním opatrovníkem nezletilých a osob s omezenou způsobilostí k právním úkonům
- OSPOD – jedná v zájmu dětí (dohlíží nad naplňováním základních práv a potřeb dětí, školní docházkou, spolupracuje s dalšími aktéry v případech týrání dětí, stává se opatrovníkem dětí v případech soudních sporů o rodičovská práva či o výživné, předává kontakty na další instituce apod.)

Základním krokem je poskytnutí krizového ubytování a následné hledání trvalého řešení. K tomu musí obec disponovat bytovým fondem nebo spolupracovat s dalšími obcemi a s poskytovateli sociálního bydlení.

S principy uplatňované pro řešení problematiky bezdomovectví jste se již seznámili v Modulu č. 1:

- Housing Led – zaměřuje se primárně na řešení bezdomovectví, na rychlý přístup k bydlení, podporu a prevenci ztráty bydlení u osob ohrožených ztrátou bydlení.
- Bydlení především (je užíván také výraz Housing First) – jedná se o okamžité poskytnutí bydlení bez jakékoliv předchozí přípravy. Laicky by se dalo říci, že je to taková první pomoc. Je součástí konceptu Housing Led.
- Prostupné bydlení (je užíván také výraz Housing Ready) – tento systém se dělí na tři stupně, a to krizové ubytování, tréninkové bydlení a dlouhodobé sociální bydlení. Princip spočívá v postupné přípravě na samostatné bydlení a je vhodné jej uplatňovat tam, kde je předpoklad, že se klient naučí samostatnému bydlení.

Příklad – kazuistika

Třiapadesátiletý pan Ondráček přišel při nehodě o manželku i syna. Zjistil, že neumí nakupovat, vařit, uklízet, prát, hospodařit s penězi. Upadl do depresí, přestal o sebe úplně pečovat. Přišel o práci, dostal se do dluhů, nebyl schopen se o sebe postarat a nakonec skončil na ulici. Pracovníci obecního úřadu se ho snažili motivovat k návratu do běžného života, pan Ondráček byl ale natolik depresivní a pasivní, že k řešení své situace už neměl sílu. Neměl žádné příjmy, od počátku života na ulici se pohyboval v blízkosti náměstí, kde jsou obchody. Lidé mu zde občas koupili jídlo. Během zimy utrpěl rozsáhlé omrzliny, které vedly k amputaci prstů jeho levé ruky.

Současná situace: s ohledem na pasivitu a těžkou depresi, neschopnost hospodaření a péče o sebe, byla panu Ondráčkovi omezena způsobilost k právním úkonům a stanoven veřejný opatrovník - město. Následovalo vyřízení invalidního důchodu, dávek pomoci v hmotné nouzi a příspěvku na péči. Příjemcem dávek je opatrovník. Pan Ondráček si pravidelně 3x týdně dochází na obecní úřad pro malé finanční částky na nákup základních potravin a dokládá účtenky. Panu Ondráčkovi byl přidělen sociální byt v majetku obce a zajištěna pečovatelská služba.

Život na ulici panu Ondráčkovi sice nevyhovoval, ale neměl základní návyky a pro návrat k běžnému životu potřeboval, aby ho někdo doprovázel a naučil ho, jak pečovat o sebe sama a o domácnost.

Nyní ve spolupráci města, pečovatelské služby a Úřadu práce ČR funguje vše k jeho spokojenosti.

4 Práce obcí s mýty a předsudky spojenými se sociálním bydlením

Se sociálním bydlením jsou spojeny hluboce zakořeněné mýty a předsudky, které často brání integraci klientů sociálního bydlení do společnosti.

Veřejnost vnímá problematiku bezdomovectví poměrně negativně. Značná část obyvatelstva se domnívá, že za špatné podmínky k bydlení, za bezdomovectví, nepříznivou finanční situaci vedoucí ke ztrátě bydlení, si může každý sám. K negativním postojům přispívá zanedbávání hygieny u osob bez domova a také situace, kdy jsou na ulici vidět bezdomovci popíjející alkohol. Tyto jevy jsou pak veřejností zobecňovány.

Naproti tomu podle průzkumu realizovaného agenturou Median 71 % obyvatel ČR podporuje vznik zákona o sociálním bydlení. Respondenti se však neshodovali v přístupu k jednotlivým cílovým skupinám.

Práce obcí s mýty a předsudky spojenými se sociálním bydlením

Předsudky a mýty o sociálním bydlení však mohou ovlivňovat i pracovníky institucí, které jsou aktéry sociálního bydlení. Může tak paradoxně docházet k tomu, že kompetentní pracovníci sami nenaplnují možnosti prosazování sociálního bydlení, které mají k dispozici.

Podívejte se proto pozorně na nejčastější mýty a předsudky, které jsou se sociálním bydlením spojovány.

Byty se
zadarmo
rozdávají
Romům

Bezdomovectví
je dobrovolný
životní styl

Sociální
bydlení je pro
obec drahé

Sociální
bydlení u nás
nefunguje

Byty se zadarmo rozdávají Romům

Pr Asi nejčastějším mýtem je, že byty se rozdávají Romům.

Problémy s dostupností bydlení se ale týkají hlavně neúplných rodin (jen s jedním rodičem) a seniorů a dále pak např. zadlužených osob, osob s nízkými příjmy, vícečetných rodin bez ohledu na etnickou příslušnost. Nejvíce se problémy projevují ve velkých městech, kde dochází k razantnímu zvyšování cen bydlení.

Navíc nejsou byty rozdávány, nájemníci musí platit nájemné a splňovat podmínky stanovené poskytovatelem sociálního bydlení.

Bezdomovectví je dobrovolný životní styl

Za bezdomovectvím stojí většinou velké osobní problémy, jako je rozpad manželství, ztráta zaměstnání, krach v podnikání apod.

Jedná se o situace, v nichž se člověk neocitá dobrovolně, ale považuje je za svoje selhání, cítí vinu, stydí se za ně.

Lidé bez domova jsou vyloučeni ze společnosti, což není přirozené. Člověk je ve své podstatě velmi sociální, po celou dobu vývoje lidstva zvyklý žít ve společnosti a pospolitosti.

Dlouhodobé setrvávání v bezdomovectví je způsobeno neprostupností systému, který na osoby bez domova klade extrémní nároky vzhledem k jejich situaci.

Pr

Sociální bydlení je pro obec drahé

System sociálního bydlení sice vyžaduje investice do výstavby nebo rekonstrukcí bytového fondu, v dlouhodobém horizontu se ale vyplatí. Mnohem dražší je financování pobytových sociálních služeb.

Sociální bydlení s sebou nese i druhotnou úsporu nákladů na zdravotní péči a činnosti dalších institucí, které jsou do řešení nežádoucích sociálních jevů zapojeny, jako je např. Policie ČR.

Sociální bydlení u nás nefunguje

Sociální bydlení funguje v mnoha státech, například v Rakousku, Německu, Nizozemí, Finsku. Není tedy žádný důvod, proč by nemohlo fungovat i u nás. Je to jen o správném zmapování potřeb a nastavení systému.

Důkazem jsou města, která se přihlásila do Výzvy č. 108 v rámci Operačního programu Zaměstnanost (OPZ) na podporu konceptu Housing First (Bydlení především). Z této Výzvy bylo schváleno a finančně podpořeno 15 projektů.

Dalším významným projektem je Sociální bydlení - metodická a informační podpora v oblasti sociálních agend, pro který se užívá zkrácený název Podpora sociálního bydlení. Do něj se zapojilo 16 obcí - Brno, Chomutov, Jindřichův Hradec, Kadaň, Křižánky, Most, Ostrava, Otrokovice, Pardubice, Plzeň, Praha 7, Praha 14, Štětí, Velké Hamry, Veselíčko, Vír.

Sociální bydlení ale řeší i obce, které z této výzvy finanční prostředky nečerpají a vyčlenily je ze svých rozpočtů.

Možnosti obce v práci s mýty a předsudky

Vyvracení mýtů a předsudků je nesmírně náročná práce. Mýty a předsudky jsou ve společnosti dlouhodobě zakořeněné. Jednou z možností je osvěta. Obec může využívat letáky, webové stránky, vlastní obecní noviny či zpravodaje.

Další možností je sociální integrace. Z tohoto pohledu je vhodnější umístění jednotlivých sociálních bytů mezi běžné byty, než výstavba velkého domu určeného pro sociální bydlení.

Zodpovědné obce se sociálnímu bydlení nebrání, ale naopak hledají cesty jak je naplňovat.

Některé obce již úspěšně spolupracují s MPSV v rámci projektu Podpora sociálního bydlení.

